

A muzsika hullámhosszán

2023 jubileumi év volt a Rádiózenekar számára, hiszen 80 éve működik az ország egyik legismertebb együttese. Ennek kapcsán Devich Márton, a Bartók Rádió Lajtha-díjas csatornaigazgatója és a Magyar Rádió Művészeti Együtteseinek ügyvezető igazgatója nyilatkozott az együttes múltjáról, jelenéről és a terveikről.

 Mechler Anna

– *Az utóbbi időben nagy figyelem irányult a Magyar Rádió Művészeti Együttesre: december 11-én kezdődött el egy tematikus hét a Bartók Rádióban a Rádiózenekar fennállásának 80 éves évfordulója alkalmából. Nem ez volt az egyetlen esemény, hiszen az egész 2023-as év a jubileum jegyében telt. Hogy érzi: sikerült ezt a kerek évfordulót méltó módon megünnepelni?*

– Remélem, hogy igen, és hogy így érzik a muzsikusaink, így élte meg a közönségünk, valamint a magyar zenei társadalom is. Igyekeztünk minden tőlünk telhetőt megtenni, lehetőségeinkhez mérten. Nemcsak a Bartók Rádióban rendeztünk tematikus hetet, hanem az M5 kulturális csatornán is fókuszba került a zenekar, ahol öt koncertünk került képernyőre azon a héten. Amióta én a Bartók Rádiónál dolgozom – tehát 2016 óta –, ekkora figyelem még sosem övezte a közmédiában és a magyar zenei életben a Rádiózenekart. Persze a jubileumtól függetlenül mindig figyelünk arra, hogy a zenekarunk gyakran szerepeljen a kulturális csatornáink műsorán, hiszen ez az együttes a közmédia „édes gyermeke”, de ilyen sűrűn azért nem szokott sem a Bartókon, sem az M5-ön megjelenni.

– *Az ünneplés már novemberben elkezdődött a rádióban, készítettünk a jubileumra megjelent könyv alapján egy Zenekari napló című hangzó spot sorozatot. Ezek a „naplótöredékek” – amiket valóban a zenekari napló alapján állítottunk össze – felvillantották a zenekar 80 éves*

történetének legfontosabb pillanatait. A közmédia több csatornáján, de elsősorban az M5-ön mentek az Etűdök; e pár perces kisfilmekben a zenekar muzsikusai szólaltak meg, őket mutattuk be. A Bartók Rádióban a tematikus héten a magazinműsorok jelentős része is a zenekarral foglalkozott. Az Összhang műsor A muzsika hullámhosszán – a Rádiózenekar története (1943-2023) című frissen megjelent könyvről szólt, az Arckép műsorában Keveházi János kürtművésszel, az évad művészeivel beszélgetett ifjabb Bazsinka József. A Fanfár fúvós magazin vendégei a Magyar Rádió egykori legendás Fúvósötösének tagjai voltak, a **Kvartett című műsorban pedig** Fülel Balázs ezúttal Fodor Ildikó hegedű-, Hegyesi Gabriella fuvola-, Szepesi János klarinét- és Máté Győző brácsaművészt látta vendégül. A műsor mintegy kétórás időtartama alatt nemcsak a művészek visszaemlékezéseit hallhattuk, hanem elhozták magukkal a kedvenc felvételeiket is. A tematikus hét zárónapján, december 17-én az Európai Műsorsugárzók Uniója (EBU) nagy körkapcsolásos karácsonyi műsorfolyamába is becsempésztünk rádiózenekaros felvételeket. Mindezekon kívül egy plakátkampányunk is volt – egyszóval többféle módon is megpróbáltuk elérni a közönségünket.

– *A tematikus hét valódi lezárása az a nagyszabású jubileumi koncert volt december 19-én, amit a Rádiózenekar a Müpában játszott. Adódik a kérdés: ha az együttes bemutatkozása 1943. október 7-én volt, akkor miért nem októberben, az évforduló napján adták a hangversenyt?*

– Ennek egyszerű technikai oka van: egy hangverseny szervezésénél mindig rengeteg külső tényezőt is figyelembe kell venni. Az első kérdés, hogy mikor szabad egyáltalán a terem, mikorra lehet kibérelni a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermét. Nem kisebb feladat egyeztetni a karmesterekkel; mivel szerettük volna, hogy vezető karmesterünk, Riccardo Frizza is dirigáljon, illetve örömmel számítottunk Vásáry Tamás elnök-karmesterünkre és Kovács János állandó karmesterünkre is, az ő elfoglaltságaikhoz is igazodni kellett. Éppen elég volt kisakkozni, hogy mikor lehet egyáltalán a koncertet megvalósítani, végül ez a dátum tűnt mindenki számára alkalmasnak, és azt gondoltuk, együttal ez méltó lezárása is lesz a nyolcvanadik évnek.

– *Az M5 kínálatában régi, ikonikus koncertek is elhangzottak, mint például a Magyar Televízió I. Nemzetközi Karmesterversenyének 1974-es díjkiosztó gálaestje. Ugyanakkor szembetűnő, hogy a december 19-ei alkalmon műsorra tűzték a Les Préludes-öt is, amit nyolcvan éve a bemutatkozó hangversenyén játszott a zenekar.*

– Valóban ez volt a cél: hidat képez a múlt és a jelen között a Les Préludes. Könnyű volt kiválasztani, hiszen Vásáry Tamás szíve csücske ez a darab, már csak ezért is gondoltunk rá, hogy pontosan ezzel a művel idézzük fel a hajdani hangversenyt. A másik két művet is határozottan megfogalmazható szándékkal raktuk mellé: meg akartuk mutatni többféle arcunkat is. Mendelssohn 42. szoltárában a Magyar Rádió Énekkara is szerephez jutott, Richard Strauss szimfonikus költeménye pedig egy olyan gazdagon hangszerelt, óriási apparátusra írott mű, amiben a teljes nagyzenekari hangzást meg lehetett csodálni. Ez utóbbi Frizza gondolata volt, ami találkozott a mi elképzelésünkkel.

– *A nyolcvanéves jubileum együttal jó alkalmat ad arra is, hogy egy kicsit visszatekintsenek az elmúlt évek működési feltételeire. A Rádiózenekar többször is küzdött súlyos anyagi gondokkal. Hogy érzi: mára sikerült stabilizálni a zenekar helyzetét?*

– Örömmel mondhatom, hogy igen. Amikor megbízta az együttesek vezetésével, azt a mottót választottam a koncepciómnak: „Új korszak”. Ennek első lépése volt egy bérstruktúra átalakítás és bérfejlesztés. Fenntartónk, az MTVA ezzel is nyilvánvalóvá tette, hogy biztos háttérrel nyújt a számunkra. Most is úgy érzem, messzemenően támogatnak minket az elképzeléseink megvalósításában. Közben elindult egy fiatalítás is, több sikeres próbajátékunk volt fontos zenekari pozíciókra. Hangszereket tudtunk vásárolni. Egyfajta művészi megújulás is elkezdődött, megérkezett Riccardo Frizza, érkeztek fiatal vendégkarmesterek, népszerű a Variációk kamarazenére sorozatunk, turnékat tervezünk. Ám amit a legfontosabbnak

érzek: jó a hangulat a zenekarban – legalábbis én így érzékelem, és a véleményemet alátámasztja, hogy ez bizony hallatszik a koncerttermekben is.

– *Miben látja különlegesnek és egyedinek a Rádiózenekart az együttesek széles palettáján?*

– Elsőként azt említeném: fontos és jó dolog, hogy a közmédiának van egy saját zenekara. Óriási és felelősségteljes feladatköre ennek a zenekarnak, hogy kortárs zeneszerzők minél több művét eljuttassa, és ne csak bemutassa, hanem olyan felvételeket készítsen belőlük, amiket kordokumentumként lehet megőrizni. A Bartók Rádió égisze alatt évek óta működik – és véleményem szerint lelkiismeretesen dolgozik – a szakmai szervezetek által delegált tagokból létrehozott Zenei Lektorátus. A grémium által kiválasztott zenekari művekből a Magyar Rádió Művészeti Együttese stúdiófelvételeket készítenek, hiszen a kortárs zeneszerzők műveinek előadására és rögzítésére kevés lehetőség kínálkozik. Bár sok zenekar játszik olykor kortárs műveket, ezt a feladatkört Magyarországon hangsúlyosan a Rádiózenekar látja el, és így folyamatosan bővíti az MTVA archívumát.

A Rádiózenekar muzikusai nem rettennek meg a legbonyolultabb kortárszenei kottáktól, szerzői instrukcióktól sem, a felvételek során pedig napi szinten bizonyítják, hogy órákon át képesek ugyanolyan intenzitással koncentrálni. Általánosságban igaz az együttesre, hogy az idősebb kollégák felkarolják a kevésbé tapasztalt fiatalabb zenészeket, segítik őket a szakmai kérdésekben csakúgy, mint a beilleszkedésben. Büszke vagyok arra, hogy ma már a valaha itt játszó zenészek gyermekei közül is többen ülnek a kottapultok mögött; sokszor a családokban öröklődik ez a kötődés, van olyan fiatal muzikusunk, aki édesanyjával együtt játszik egy szőlőben. És vannak házaspárok is a zenekarban.

– *Ön szerint mennyire adottak ehhez a különleges feladatkörhöz a technikai lehetőségek? A sajtóban már sokféle hírt lehetett olvasni a Bródy Sándor utcai épületegyüttes sorsáról; mit lehet biztosan tudni a zenekar próbaterméről?*

– Jelenlegi próbatermünk, a volt 6-os stúdió jövője természetesen mindenkit foglalkoztat. Érzelmileg én is kötődöm hozzá, de szakmai szempontból mi már előre tekintünk, és várjuk, hogy átköltözhesünk a nekünk épülő új bázisunkra, a Jókai utcába. Jelenleg is folyik az épület felújítása és korszerűsítése, egy modern hangversenystúdió és próbaterem kialakítása. Az énekkari próbaterem egyben kamarateremként fog funkcionálni. A kivitelezés az ütemterv szerint halad, derűlátón tekintünk a jövőbe. Ha átköltözünk, azt hiszem, ismét elmondhatjuk majd, hogy egy újabb „új korszak” kezdődik a Rádiózenekar életében.

– *Amint már említette, a decemberi jubileumi hangversenyen három karmestert is láthatott a közönség a pódiumon. Milyen a zenekar kapcsolata velük? Hogyan látja a zenekar művészeti irányításának kérdését?*

– A 90 éves Vásáry Tamás évtizedek óta kiemelkedő munkát végez az együttes élén. Ha a pódiumra áll, garantáltan teltházak a koncertjeink, nagyon hálásak lehetünk érte, hogy töretlen kedvvel dolgozik a zenekarral. Kovács János állandó karmesterként szintén fantasztikus munkát végez, sokat vezényel minket, a stúdiófelvételek nagy részét is ő dirigálja, és például a Wagner-operák előkészítő próbáit is ő szokta tartani a Budapesti Wagner Napokra. Fischer Ádám tőle „veszi át” a zenekart. Vezető karmesterünk, az olasz Riccardo Frizza pedig egy világszerte ismert és keresett művész, akivel jó tapasztalataink miatt fűztük szorosabbra a szálakat. Három nagyon különböző karakterű, de egyaránt nagyszerű muzsikussal rendszeres jelenlétére számíthatunk tehát folyamatosan – emellett sok vendégkarmester fordul elő nálunk egy-egy koncert kapcsán, például Kobajasi Kenicsiro, Kovács László, Vajda Gergely, Héja Domonkos, Madaras Gergely, és sorolhatnám. A fiatal generációból még Káli Gábor nevét említeném, ő volt a 2024-es Újévi nyitány dirigense. A Rádiózenekar történetében különben mindig is fontos volt egyfajta nyitottság, alkalmazkodóképesség, hiszen a megalakítás óta eltelt 80 év alatt a világ vezető karmesterei rendre megfordultak nálunk, szinte egymásnak adták a kilincset. Ma már anekdotákat mesélnek legidősebb művészeink egy-egy karmester legendás szigorúságáról vagy a velük kapcsolatos próbatermi élményeikről; a máig szívesen hallgatott felvételek annak a dokumentumai, hogy a zenekar mindig teljes mértékben megfelelt a művészekkel szemben támasztott elvárásoknak.

– *A jubileum alkalmából egy könyv is megjelent, a címe: A muzsika hullámhosszán – a Rádiózenekar története (1943-2023). A borítón László Ferencsel ketten szerepelnek szerzőként. A kötet bemutatója 2023. december 6-án volt a BMC-ben. Meséljen erről a könyvről!*

– Szeretném hangsúlyozni, hogy a szöveg kilencven százalékban László Ferenc kultúrtörténeti munkája, én voltam a kötet szerkesztője, a fotók válogatója, és megírtam a legutóbbi tíz év krónikáját. Sok nehézségbe ütköztünk a szerkesztés során, mert a dokumentáció hiányos. A zenekar tagjainak névsorát például csak bizonyos időszakokban-évadokban tudtuk százszázalékos pontossággal közölni. Ugyanakkor pontos dokumentációt tudtunk adni a külföldi turnékról, bár a sztorikat nem tudtuk mind beletenni a könyvbe, az több ezer oldalt kitett volna... Hosszas mérlegelés, az anyag olvashatósága és a nyomdai megjelenés szempontjai alapján válogattunk, szerkesztettük a könyvet. Hatalmas mennyiségű képanyag ment át a kezünkön; lehetőségünk nyílt

felhasználni Geiger György trombitaművész fotóarchívumát, illetve Fodor Ildikónak, a zenekar hegedűművészenek a gyűjteményét. Ildikó édesapja Fodor Artur kürtművész volt, aki az első időkől kezdve részt vett a zenekar munkájában és szenvedélyesen gyűjtötte az együttesre vonatkozó feljegyzéseket, képeket. Egészen különleges fényképek is vannak a kötetben, például az első, lengyelországi turnéről vagy a reptéren várakozó fiatal Kocsis Zoltánról és Ránki Dezsőről. Nem volt célunk rózsaszínben feltüntetni a Rádiózenekar történetét – azt hiszem, sikerült megtartanunk egyfajta objektivitást, hiteles képet adtunk. Ezt érzem a könyv értékének: a nehezebb időről és a sikerekről egyaránt beszámoltunk. Az egyik legjobb forrásunk volt ehhez a már említett zenekari napló, amiből az is kiderül, hogy az együttesnek milyen volt a karmesterekről, művészeikről vagy egy-egy turnéről a belső értékítélete.

– *Milyen írott anyagra tudtak még támaszkodni a kötet összeállításakor?*

– 1985-ben a Rádiózenekar negyven éves jubileumára Boros Attila írt például egy nagyszerű könyvet Muzsika és mikrofon – a Rádiózenekar négy évtizede címmel. Itt van egy látszólagos ellentmondás, hogy akkor miért is 2023-ban ünnepeljük a fennállás nyolcvanadik évfordulóját? Igazából a zenekar, mint szervezet alapítása valóban 1943-ban történt. Mivel ez még a háború alatt zajlott, az akkori viszonyok miatt egy rövid időre felfüggesztették a működését. A 80-as években az 1943-45 közötti időszakot csupán előtörténetnek tekintették. Ma már egyértelmű, hogy az alapítás és az első koncert éve 1943. Természetesen sok más forrást is használtunk, cikkeket, dokumentumokat, kritikákat, és László Ferenc több régi muzsikussal folytatott hosszú beszélgetéseket, az ő emlékeikre is támaszkodott.

– *A könyv kereskedelmi forgalomba került, a könyvesboltokban is kapható?*

– A könyvet az MTVA webshopjában lehet megvásárolni. Ennek az elérhetősége: <http://tinyurl.com/radiotortenete>

– *Eredeti végzettsége szerint Ön gépészmérnök. Már az is nagy váltásnak tűnik, hogy a rádiózás felé fordult, de azóta nem is ebben a pozícióban van: vezetőként foglalkozik az együttesek és a Bartók Rádió életével. Valószínűleg lényegesen kevesebbet ül most a mikrofon mögött – nem hiányzik az újságírás, a szerkesztés?*

– Összintén szólva a gépészmérnöki tanulmányok így utólag csak egy késői lázadásnak tűnnek. A családom miatt, az érdeklődésem miatt is igazából a zene, a rádiózás közelében érzem jól magam. Nagyon szeretem, amit most csinálok, és nem tűnt el az életemből a mikrofon sem, csak most az interjúk során a másik oldalán vagyok. ■